

İstanbulun kara surların- da bir cevelan

- 5 -

Tekfur Sarayından Halice kadar olan surlar

Tekfur sarayından sonra, Halice doğru suru takip edersek, evvelâ Eğrikapıya varırız. Tekfur sarayı ile bu kapının arasındaki mesafe 220 metredir. «Manuel Komnen» suru Tekfursarayından sonra başlar. Tâ Marmaradan itibaren sur boyunca açılmış olan hendek burada nihayet bulur.

«Manuel» Komnen» suruna eskiden «Monotihon» yani tek duvar derlerdi. Hakikat halde bu duvar 3,75 metre kalınlığında ve 15-18 metre yüksekliğinde idi. İç tarafı kemeri birçok payandalarla takviye edilmişti. Dış tarafında da yuvarlak, birçok köşeli veyahud dört köşeli kuleler vardır. Bu surun önünde hiç bir hendek yoktur. Arazi bu tarafta pek arızalı olduğundan hendek açmaktan vazgeçilmiş olduğu sanılabilir.

Tekfur sarayının bulunduğu yerde, surun teşkil ettiği zaviyeden itibaren Komnen suru yüz metre kadar batıya doğru uzandıktan sonra, hemen dik bir zaviye teşkil ederek kuzeye kıvrılır. Eğrikapıya kadar olan kısımda yedi tane kule vardır. Köşedeki kuleye «Kaligarya kulesi» derler. Bu kuleden evvel gimdi duvarla örtülü olan küçük bir kapı görülür. Evvelce bu tarafta mevcut bir kilisenin ismine izafeten bu kapıya A-yas Kalinikis kapısı diyenler vardır.

«Kaligarya kulesi» ne gelince şehrin fethinden bir gün evvel İmparator Kostantin Dragazes Türk askerinin geceleyin lâğım kazısını derin endişeler içinde bu kuleden seyretmiştir.

Eğrikapıya Eğri denilişinin sebebi, kapının bu yerde sura nazaran eğri bir duruşta bulunmasıdır.

Kapının yakınında sahabelerden Hâfir ve Abdüssadık Âmir ile fetihde şehid düşen saka başı Molla Mehmed ve meşhur Türk hattatlarından Eğrikapılı denilmekle maruf Yedikule Emîr efendi ve talebelerinden hattat Hoca Mehmed Rasim, oğlu Mehmed Reşid vesair zevat gömülü bulunmaktadır.

Eğrikapıdan yokuş yukarı gidilince solda eski su terazisi vardır. Vaktile Filopatyon sarayı ile parkına ve civarında bulunması lâzım gelen At meydanına buradan su giderdi.

1203 yılında ehlihalip buralarda ordu gâh kurmuştu. Sura pek ziyade yaklaştıklar, fakat buradan şehri zorlayamamışlardı.

1453 de fetih esnasında da Eğrikapı çok şiddetli hücumlara maruz kalmıştı.

Eğrikapıdan sonra Halice kadar olan kısım 650 metre kadardır. Komnen surunun bir ucu, beşinci Leon ve Herakli-yos suları bu kısımdadır.

Bu kısımda muhtelif zamanlarda inşa edilmiş on beş kule ile fetih zamanında duvarla örtülmüş olan iki kapı vardır.

Eğrikapıdan sonraki üç kule yine Manuel Komnen devrine aittir. Daha ilerideki dört kule ve surun bu kısmı ikinci Andronik Paleolog tarafından 1317 de tamir edilmiştir. Eğrikapıdan itibaren dördüncü kulenin üzerinde bunu ifa eden bir kitabe bulunmaktadır.

Dördüncü ile beşinci kule arasında bu gün kapalı bulunan «Yıldırım» yani «Gümüş göl kapısı» vardır. Halicen buradan gümüş bir ayna gibi parlak görünmesinden ötürü kapıya bu isim verilmiştir. «İzak Angelos» şehri muhasara eden dördüncü Ehlihalip ile müzakerele-

ri bu kapıdan idare etmiştir. Üçüncü Andronik de babası ikinci Andronik'e karşı isyan ettikten sonra bu kapıdan kaçmıştır. Altıncı kulede sekizinci Jan Paleolog'un bir kitabesi surların 1441 de tamir olunduğunu bildirir. Yedinci kulenin üzerinde de şu kitabe okunmaktadır: «Bu kule İmparator İzak Angelos'un emri ve Bazil'in nezareti altında

6696 da (1187 ve 1188) inşa edilmiştir.»

Bundan sonra İzak Angelos ve Anemas namile maruf çifte kule gelir ki, bundan sonraki yazımızda Kostantin hapisanelerinden bahsederken, bu kuleleri tekrar ele alacağız.

Daha kuzeyde ve ileriye doğru taşkın vaziyette Ermeni beşinci Leon suru görülür. Birinci köşenin üzerinde de ikinci Mişel ile bir de Teofil'in (824 - 829) kitabeleri okunur.

Daha sonra evvelki yazılarımızda bahsettiğimiz Blagerna sarayının hemen kâmilen yere gömülü olan dış kapısının kemeri görünür. Daha ileri gidince surun ikinci köşesine gelinir. Buradan sonra sur Halice sahilinde bulunan ve Herakli-yos suruna âid bir kuleye varır. Surun İzak Angelos kulesinden denize kadar olan bütün bu kısmı önünde geniş bir hendek vardı. Bundan sonraki kule ise kara surlarının son ve Halice surlarının ilk kulesidir.

Buraya kadar olan yazılarımızla Marmaradan itibaren Halice kadar İstanbulun kara surlarını görmüş ve kâfi derece malûmat vermiş oluyoruz.

Boğaziçi Üniversitesi

Arşiv ve Dokümantasyon Merkezi

Kişisel Arşivlerle İstanbul'da Bilim, Kültür ve Eğitim Tarihi

Aziz Ogan Koleksiyonu

OGNIST0400208